

Sygn. akt I ACa 1010/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Boniecki
Sędziowie:	SSA Sławomir Jamróg SSA Grzegorz Krężolek (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2019 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa S. B.

przeciwko J. S. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 12 czerwca 2018 r. sygn. akt I C 288/17

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach na rzecz adwokat M. S. kwotę 3.321 zł (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden złotych), w tym 621 zł podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

SSA Sławomir Jamróg SSA Marek Boniecki SSA Grzegorz Krężolek

Sygn. akt : I ACa 1010/18

UZASADNIENIE

S. B. w pozwie skierowanym przeciwko J. S. (1) , domagał się zasądzenia kwoty 134 000 zł tytułem zachowku z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz obciążenia jej kosztami procesu.

Uzasadniając żądanie wskazał , że jest jedynym , ustawowym spadkobiercą swojej matki C. B. , która przed śmiercią przekazała cały swój majątek w postaci gospodarstwa rolnego w miejscowości W., na rzecz pozwanej , na podstawie umowy o dożywocie.

Odpowiadając na pozew J. S. (1) domagała się oddalenia powództwa i obciążenia powoda kosztami sporu.

W swoim stanowisku podnosiła, że powód nie może skutecznie domagać się od niej świadczenia tytułem zachowku albowiem umowa na podstawie której nabyła nieruchomości od jego matki była umową o dożywocie a nie umowa darowizny.

Podniosła także zarzut przedawnienia zgłoszonego roszczenia, odwołując się do porównania dat otwarcia spadku oraz wniesienia powództwa.

Jej zdaniem przed jego wniesieniem termin ten, określony przez art. 1007 §2 kc, upłynął.

W toku postępowania powód został całkowicie ubezwłasnowolniony a jego opiekunem prawnym została ustanowiona K. A., która podtrzymała żądanie pozwu.

S. B. korzystał w postępowaniu z pomocy prawnej ustanowionej z urzędu, w osobie adwokata.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2018r Sąd Okręgowy w Kielcach:

- oddalił powództwo [I] oraz

- przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach, na rzecz adwokata M. S. kwotę 4 428 zł, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu [pkt II sentencji wyroku].

Sąd Okręgowy ustalił następujące fakty istotne dla rozstrzygnięcia :

W dniu 1 kwietnia 2009 roku w W. przed notariuszem M. D. prowadzącą Kancelarię Notarialną w P., C. B. zawarła z J. S. (1) umowę dożywocia, na podstawie której przeniosła na rzecz pozwanej J. S. (1) prawo własności zabudowanej nieruchomości położonej w W. składającej się z działek o numerach: (...),(...),(...) i (...) o łącznej powierzchni 1,0200 ha, a w zamian za to J. S. (1) zobowiązała się do zapewnienia matce powoda dożywotniego utrzymania polegającego na przyjęciu jej jako domownika, dostarczeniu jej wyżywienia, ubrania, mieszkania, zapewnienia odpowiedniej pomocy i pielęgnacji w chorobie oraz sprawienia jej własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom.

C. B. zmarła w dniu 18 października 2010 roku.

Postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2016 roku Sąd Rejonowy w S. stwierdził, że spadek po niej, na podstawie ustawy nabył w całości syn S. B..

W chwili śmierci spadkodawczyni nie miała żadnego majątku.

S. B. orzeczeniem (...)Komisji (...) w S. z dnia 7 października 1992 roku został zaliczony do drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia na trwałe. Ustalono jednocześnie, że niemoże on podejmować jakiegokolwiek pracy.

Postanowieniem Sądu Okręgowego wK.z dnia 31 października 2017 roku wydanym w sprawie sygn. akt (...)powód został całkowicie ubezwłasnowolniony z powodu upośledzenia umysłowego w stopniu znacznym.

Postanowieniem z dnia 13 lutego 2018 roku Sąd Rejonowy w S.w sprawie sygn. akt (...) ustanowił jego opiekunem K. A..

W ramach oceny prawnej Sąd I instancji, weryfikując roszczenie S. B. jako bezzasadne, w pierwszej kolejności uznał za nietrafny zarzut jego przedawnienia.

W tym zakresie, odwołując się do normy art. 122§1 i 3 kc wskazał, że przedawnienie względem osoby, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, nie może skończyć się wcześniej niż z upływem lat dwóch od ustanowienia dla niej przedstawiciela ustawowego albo od ustania przyczyny jego ustanowienia.

Ponieważ w trakcie postępowania , orzeczeniem Sądu Okręgowego w K. z 31 października 2017r S. B. został całkowicie ubezwłasnowolniony , a opiekun prawny dla niego został ustanowiony orzeczeniem Sądu Rejonowego w S. w dniu 13 lutego 2018r , ten zarzut J. S. (1) nie mógł być uznany za trafny.

Zdaniem Sądu I instancji przyczyna oddalenia powództwa jest inna.

Odwołując się do normy art. 991 §1 i 2 kc wskazał , że powód nie może skutecznie ubiegać się wobec pozwanej o zapłatę na jego rzecz świadczenia z tytułu zachowku.

J. S. (1) nie jest spadkobierczynią matki powoda C. i już z tej przyczyny , w ocenie Sądu nie jest biernie legitymowana w rozstrzyganym sporze.

Ponieważ jednak teoretycznie możliwym i dopuszczonym w niektórych wypowiedziach doktrynalnych i orzecznictwie Sadu Najwyższego jest domaganie się świadczenia z tytułu zachowku przez spadkobiercę , który nie może swojego roszczenia z tego tytułu zaspokoić , od obdarowanego przez spadkodawcę , w warunkach gdy przedmiot darowizny wyczerpał cały spadek, Sąd Okręgowy dalszą część rozważań poświęcił ocenie żądania S. B. z tego punktu widzenia.

I w tym zakresie ocenił je jako niezasadne argumentując , iż umowa , którą jego matka zawarła z pozwana w dniu 1 kwietnia 2009r nie była czynnością prawną pod tytułem darmym skoro w zamian za przeniesienie własności nieruchomości w W. wraz za zabudowaniami J. S. była zobowiązana do świadczeń na rzecz C. B. , opisanych w treści postanowień umownych , które odpowiadały ustawowemu modelowi świadczeń na rzecz dożywotnika o których mowa w art. 908 §1 kc.

Była wobec tego typowa umowa o dożywocie , a wobec tego wartość przeniesionych na nabywcę w jej wykonaniu nieruchomości , po myśli art. 993 kc , nie podlegała zaliczeniu przy ustalaniu substratu zachowku.

Nie może ona być zrównywana , w ramach oceny roszczenia o zachówek z umową darowizny , a tylko taka umowa , prowadząca do wyczerpania całego majątku spadkowego , może rodzic po stronie obdarowanego obowiązek zapłaty zachowku wobec spadkobiercy darczyńcy.

Do takiego zrównania obu umów z rozważanego punktu widzenia nie może dojść nawet w razie obiektywnej niewspółmierności świadczeń w umowie dożywocia

Jak wskazał Sąd I instancji nawet gdyby rozważać [co podnosił pełnomocnik powoda w trakcie postępowania rozpoznawczego] , że zawarta pomiędzy C. B. i J. S. (1) umowa z 1 kwietnia 2009r , miała na celu ukryć umowę rzeczywistą , którą była umowa darowizny majątku w W. , to ta ukryta czynność byłaby umową nieważną.

W konkluzji tej części rozważań ocenił , że z uwagi na charakter umowy o dożywocie jako odpłatnej , różnej rodzajowo od darowizny, roszczenie S. B. jest bezzasadne.

Podstawą przyznania ze środków budżetowych Skarbu Państwa wynagrodzenia dla adwokata reprezentującego w postępowaniu przegrywającego powoda , był art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2017.2368 -j.t. z póź. zm.) w związku z § 8.6 i § 4.3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016. 1714 z póź. zm.).

Apelację od tego orzeczenia złożył powód , domagając się jego uchylecia i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz przyznania na rzecz pełnomocnika z urzędu wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną skarżącemu przed Sądem II instancji, wobec jej nie pokrycia w jakiegokolwiek części.

Środek odwoławczy został oparty na następujących zarzutach :

- sprzeczności istotnych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego , wobec uznania , że umowa z dnia 1 kwietnia 2009r , która , jak twierdził apelujący , została warta bez udziału C. B., była umową dożywocia , podczas gdy ,nie będąc nigdy wykonywaną, była klasyczną umową darowizny.

- naruszenia art. 227 kpc , wobec oddalenia zgłoszonych przez powoda osobowych wniosków dowodowych oraz dowodu z akt sprawy o sygnaturze(...) Sądu Rejonowego wS. o stwierdzenie nieważności umowy o dożywocie z 1 kwietnia 2009r.

Z treści zgromadzonych tam dowodów miało wynikać , że ówczesny stan matki powoda uniemożliwiał podjęcie przez nią świadomej decyzji odnośnie dyspozycji jej majątkiem.

Ponadto skarżący złożył wniosek o dołączenie akt tego postępowania i przeprowadzenie przed Sądem Apelacyjnym dowodów z złożonych tam relacji świadków oraz pozwanej , dla stwierdzenia okoliczności zawierania umowy pomiędzy nią a C. B. oraz tego , iż pozwana nie wykonywała swoich obowiązków wobec matki powoda , które miała na siebie w niej przyjąć.

Odpowiadając na apelację pozwana domagała się jej oddalenia jako pozbawionej usprawiedliwionych podstaw oraz przyznania na jej rzecz kosztów postępowania przed Sądem II instancji o ile takie zostaną przez nią poniesione.

W swoim stanowisku procesowym zaprzeczyła twierdzeniom skarżącego , iż umowa , którą zawarła z jego matka miała charakter umowy darowizny oraz temu , aby C. B. była nieświadoma faktu zawierania tej czynności oraz jej istotnej treści.

Wskazywała , że obowiązki jakie przyjęła na siebie na rzecz dożywotniczki wykonywała, opiekując się także powodem do czasu powstania konfliktu pomiędzy członkami jej rodziny generacyjnej za pośrednictwem których czynności opiekuńcze realizowała , a byłym konkubentem matki powoda J. A. , który miał miejsce na początku 2016r.

Rozpoznając apelację , Sąd Apelacyjny rozważył :

Środek odwoławczy powoda nie jest uzasadniony i podlega oddaleniu.

W szczególności nie można podzielić żadnego z zarzutów na których opiera się jego konstrukcja.

Na wstępie przypomnieć należy , iż Sąd Odwoławczy jest związany wskazanymi przez apelującego zarzutami natury procesowej a takie związanie ma to następstwo , iż warunkach ich nie powołania , nie jest uprawnionym z urzędu brać pod rozwagę nie wytkniętych , chociaż mających miejsce wadliwości postępowania Sądu niższej instancji , nawet gdyby ich następstwa miały istotny wpływ na wyniki sprawy.

Czyniąc to zastrzeżenie ` i przechodząc do oceny zarzutów które powołane zostały w apelacji , jako bezzasadny należy ocenić ten , w ramach którego powód uznaje , iż Sąd Okręgowy naruszył art. 227 kpc przez oddalenie zgłoszonych przez wniosków dowodowych , mających wskazywać na rzeczywista treść i charakter umowy zawartej pomiędzy pozwaną i C. B. w dniu 1 kwietnia 2009r oraz ówczesny stan zdrowia matki powoda , który miał uniemożliwiać podjęcie przez nią wówczas jakiegokolwiek świadomej decyzji.

Uznanie tego zarzutu za niezasadny jest konsekwencją nieprawidłowej jego konstrukcji.

W jej ramach, profesjonalny pełnomocnik S. B. jako naruszoną powołuje jedynie wskazaną normę procesową , bez jej powiązania z żadną inną.

Odwołując się do jej treści , wskazującej jedynie na to co może być przedmiotem dowodu , stwierdzić należy , iż nie mogła być poprzez działanie / zaniechanie/ Sądu, opisane w motywach apelacji, naruszona.

Przepis ten nie jest bowiem źródłem żadnego obowiązku Sądu rozstrzygającego sprawę , który mógłby on naruszyć przeprowadzając bądź nie wskazane przez strony dowody.

Już z tego powodu zarzut ten należy oceni jako nieusprawiedliwiony.

Zatem już tylko w drodze uwag o charakterze uzupełniającym zauważyć należy , iż skarżący nie może skutecznie powoływać się w środku odwoławczym na fakt oddalenia przez Sąd I instancji zgłoszonych przez niego wniosków dowodowych w postaci zeznań świadków.

Pełnomocnik powoda wprawdzie zapowiadał ich zgłoszenie w piśmie precyzującym jego stanowisko procesowe z daty wpływu 13 kwietnia 2017r / k. 29 – 33 akt / ale uzależniał to od uzyskania danych pozwalających ich wezwanie na rozprawę.

Następnie na rozprawie w dniu 19 kwietnia 2017r / k. 63 akt / zakres tych wniosków osobowych został przezeń ograniczony do postulatu przesłuchania w tym charakterze dwóch osób R. i K. A. .

Z kolei na rozprawie kolejnej - 5 czerwca 2018r - / k. 91 akt / pełnomocnik powoda ograniczył zakres tego wniosku do przesłuchania jedynie R. A., na okoliczności wskazane w wówczas doprecyzowanej tezie dowodowej.

Sąd Okręgowy na tej rozprawie, podjął decyzje procesową o oddaleniu zarówno tego wniosku jak i wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego dla określenia wartości nieruchomości w W..

Nie została ona zakwestionowana zarzutem zawodowego pełnomocnika powoda opartego na art. 162 kpc. / por. k. 91 v akt /

Powód nie wnioskował przed Sądem niższej instancji o przeprowadzenie dowodów z dokumentów znajdujących w aktach postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w S. w sprawie(...), do których odwołuje się w motywach omawianego zarzutu.

Postulował jedynie zawieszenie postępowania w sprawie do czasu prawomocnego jego zakończenia , uznając , że jego wynik ma wpływ na wynik oceny roszczenia zgłoszonego w pozwie.

Postanowieniem zapadłym na rozprawie w dniu 5 czerwca 2018r wniosek ten został oddalony / por. k. 91 akt /

Opisane okoliczności związane z przebiegiem postępowania rozpoznawczego przed Sądem Okręgowym decydują o tym , że po pierwsze skarżący nie może skutecznie powoływać się, w ramach stawianych zarzutów formalnych, na nieprzeprowadzenie przez Sąd Okręgowy wskazanych wyżej dowodów osobowych skoro albo ich wówczas formalnie nie zgłosił , w warunkach gdy brak było do tego przeszkód , a potrzeba ich przeprowadzenia w świetle stanowiska procesowego J. S. (1) , wyrażonego w odpowiedzi na pozew / por. k. 24-26 akt / już wówczas istniała , albo też czyniąc to nie sformułował koniecznego dla skuteczności wyrażonej obecnie przez niego krytyki apelacyjnej, zarzutu proceduralnego , wobec decyzji Sądu I instancji o ich oddaleniu.

Opisane zaniechania profesjonalnego pełnomocnika S. B. powodują także , że wnioski dowodowe zgłoszone w postępowaniu apelacyjnym musiały być ocenione jako spóźnione w rozumieniu art. 381 kpc za wyjątkiem dowodu z dokumentu w postaci kserokopii nieprawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S.z dnia 26 czerwca 2019 r , wydanego w sprawie (...), którym stwierdzona została nieważność umowy dożywocia zawartej pomiędzy pozwaną i matką powoda w dniu 1 kwietnia 2009r.

Dokument ten potwierdzał bowiem nową okoliczność faktyczną , powstałą po wydaniu przez Sąd Okręgowy zaskarżonego apelacją wyroku.

Pozostałe jako spóźnione w rozumieniu wskazanej normy, zostały oddalone, a trafność takiej ich oceny jest wsparta także tym, że reprezentant procesowy skarżącego nie starał się nawet wykazywać, że dowodów tych / w postaci pozwanej i świadków składających zeznania przed Sądem Rejonowym wS., nie mógł powołać wcześniej.

Nie jest zasadnym także drugi z zarzutów sformułowanych przez apelującego.

Weryfikując go, w pierwszej kolejności zauważyć należy, że S. B. nie podnosi zarzutu z art. 233 §1 kpc, przekroczenia przez Sąd Okręgowy granic swobodnej oceny zgromadzonych w sprawie dowodów.

To zaniechanie powoduje z [przyczyn wyżej wskazanych], że Sąd Apelacyjny jako Odwoławczy jest tą oceną związany, także w takim zakresie, w którym Sąd niższej instancji ocenił znaczną część faktów relewantnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia jako pomiędzy stronami niesporne

Związanie tą oceną połączone z tym, iż [o czym także była mowa] powód nie przedstawił skutecznie materiału dowodowego mogącego dostatecznie wspierać jego, zawarte w motywach zarzutu, wnioski dotyczące charakteru umowy z 1 kwietnia 2009r i rzeczywiste woli C. B. co do sposobu zadysponowania swoim majątkiem powoduje, że zarzut sprzeczności ustaleń jest nietrafny, jako opierający się wyłącznie na subiektywnym przekonaniu powoda co do charakteru tej czynności prawnej, nie dającym się z przyczyn za które on odpowiada, dowodowo zweryfikować w granicach wyznaczonych normami proceduralnymi.

Uznanie, iż żaden z zarzutów procesowych nie jest zasadny ma to następstwo, że fakty, które Sąd Okręgowy uczynił podstawą faktyczną wydanego orzeczenia, jako poprawne, zostają przyjęte przez Sąd Apelacyjny za własne.

Wymagają one uzupełnienia o okoliczności, które wynikają z nie kwestionowanych przez strony dokumentów.

Poza faktem wydania przez Sąd Rejonowy w Staszowie nieprawomocnego orzeczenia z dnia 26 czerwca 2019r, w sprawie I C 144/18 i jego treści, uzupełnienie to przedstawia się następująco :

C. B. i J. S. (1) zawarły umowę z dnia 1 kwietnia 2009r w obecności notariusza M. D. z kancelarii notarialnej w P., w domu matki powoda w W. przy ul. (...).

W treści aktu notarialnego obejmującego tę czynność prawną notariusz nie odnotowała przeszkód do jej zawarcia, szczególnie takich, które dotyczyłyby stanu zdrowia C. B. czy też takich okoliczności, które jej zdaniem, mogłyby budzić wątpliwość co do rozważania matki powoda co do charakteru i skutków tej czynności.

Wskazał jedynie na sposób podpisania umowy przez nią, zaznaczając w treści aktu, iż C. B. w miejsce podpisu uczyniła jedynie tuszowy odcisk palca prawej ręki, a jej personalia wpisała oraz złożyła swój podpis, osobiście notariuszowi znana D. P..

Wskazana też została przyczyna braku własnoręcznego podpisu zbywającej nieruchomości, którym były następstwa choroby reumatycznej.

/ dowód : umowa o dożywocie k. 13-15 akt /

W tym kontekście, odnosząc się do ponowionego w postępowaniu apelacyjnym wniosku powoda o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia tego postępowania o stwierdzenie nieważności tej umowy, wskazać należy Sąd II instancji żądanie to oddalając, stanął na stanowisku, że wynik ten nie ma charakteru prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia S. B. o zapłatę zachowku.

Niezależnie bowiem od ostatecznego wyniku postępowania oznaczonego sygnaturą (...) SR w S., rozstrzygnięcie w sprawie o zachówek, oddalające roszczenie syna C. B. byłoby takie samo.

Oto bowiem w warunkach gdyby stwierdzenie , że umowa o dożywocie mająca za przedmiot całości majątku spadkowego po matce powoda jest nieuważna stało się prawomocne , majątek ten stałby się , na powrót, własnością S. B. jako jedyne spadkobiercy matki.

Jego roszczenie , jednoznacznie i konsekwentnie określane w sprawie obecnie rozstrzyganej, jako należne mu z tytułu zachowku , skierowane przeciwko pozwanej byłoby wówczas niezasadne.

Gdyby ostateczny wynik tego postępowania okazał się inny i prawomocnie żądanie stwierdzenia nieważności umowy zostało oddalone , to z uwagi na jej charakter i tak żądanie zapłaty zachowku nie może być ocenione jako uzasadnione. / o czym będzie mowa niżej/ .

Przechodząc do oceny prawnej roszczenia S. B. stwierdzić należy , iż Sąd Okręgowy, w ostatecznym wyniku, oddalając jego powództwo skierowane przeciwko J. S. (1), nie popełnił błędu zastosowania relewantnych dla oceny zgłoszonego roszczenia norm prawa materialnego.

W pierwszej kolejności przypomnieć trzeba , że w sposób jednoznaczny powód formułował je jako należne mu z tytułu zachowku , którego jako jedyny spadkobierca C. B. , nie może zaspokoić dlatego , że pozwana na podstawie umowy z dnia 1 kwietnia 2009r zawartej ze spadkodawczynią uzyskała majątek matki wyczerpujący cały spadek po niej.

Nie ma racji Sąd Okręgowy twierdząc , że wystarczającą podstawą do oddalenia powództwa jest to , iż J. S. (1) nie jest spadkobierczynią matki powoda , a w konsekwencji nie jest biernie legitymowaną w procesie , którego przedmiot wyznacza roszczenie procesowe S. B..

Taki szczególny skutek , który jaki przyniosła umowa z 1 kwietnia 2009r dla możliwości uzyskania zachowku przez powoda decyduje o tym , że byłby on uprawnionym do domagania się zapłaty świadczenia z tego tytułu od beneficjentki tej umowy , która jest pozwana ale tylko przy spełnieniu warunków o jakich mowa w art. 1000 §1 kc

/ uprawnienie to, w takiej sytuacji faktycznej , po stronie spadkobiercy jest zgodnie przyjmowane w orzecznictwie jak i wypowiedziach przedstawicieli doktryny - por. jedynie dla przykładu - judykat Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008r , sygn. III CSK 255/07 , powołany za zbiorem Legalis /.

Aby jednak powstało muszą być spełnione wskazane przez wymieniony wyżej przepis przesłanki z pośród których najistotniejszą w rozstrzyganej sprawie jest ta , która wymaga , aby umowa na podstawie której osoba trzecia, a taką jest w rozumieniu tej normy pozwana , nabyła majątek [spadkowy] była umową darowizny. Przy tym takiej darowizny , która podlega doliczeniu do spadku.

Fakty ustalone w sprawie w sposób dostateczny wskazują , w szczególności w warunkach , gdy powód nie zdołał dowieść swojej tezy o innym / działanym pod tytułem darmym in causa donandi / charakterze umowy pomiędzy C. B. i J. S. (1) , że czynność prawna z 1 kwietnia 2009r była umową o dożywocie zgodną z jej ustawowym wzorcem, opisanym przez art. 908 §1 kc.

W tym miejscu związku z prezentowanym przez powoda konsekwentnym stanowiskiem o pozorności umowy dożywocie i faktycznym ukryciem przez matkę powoda i pozwaną pod nią umowy darowizny majątku w W., jedynie w drodze uwagi czynionej obok głównego nurtu rozważań , powiedziec należy , iż nawet gdyby stanowisko to podzielić / ku czemu brak dostatecznych podstaw faktycznych / to i tak nie miałyby to znaczenia dla oceny żądania syna spadkodawczyni. W tych okolicznościach bowiem nieważną byłaby nie tylko umowa o dożywocie jako pozorna ale również czynność dyssymulowana ./ umowa darowizny /

/ por. w tej kwestii także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 , sygn.. III CZP 79/11, [publ OSNC z 2012 Nr 6 poz. 74/

Nieważność obu czynności decydowałaby o tym , że powód byłby właścicielem majątku spadkowego po matce, co wykluczałoby zasadność dochodzonego pozwem roszczenia.

Powracając do zasadniczej części rozważań wskazać należy , iż zgodnie w literaturze przedmiotu przyjmuje się , iż umowa o dożywocie jest czynnością zobowiązująco rozporządzającą , wzajemną , konsensualną i o charakterze losowym.

Ma też charakter odpłatny skoro odpowiednikiem świadczenia przenoszącego własność nieruchomości dożywotnika jest obowiązek drugiej strony do świadczeń na jego rzecz , których zakres , w braku odmiennego porozumienia, wyznacza przepis ustawy.

Czas trwania tego obowiązku nie jest przy tym wymierny [określony ściśle w czasie] z uwagi na losowy charakter umowy , cezurą którego jest data śmierci uprawnionego do nich .

/ por. w tej kwestii także stanowisko Z. Radwańskiego w : System prawa cywilnego t. 8 s. 756-758 /

Te konstytutywne cechy umowy o dożywocie wykluczają możliwość zrównania jej w ramach zastosowania art. 1000 §1 kc w zw z art. 993 i 994 §1 kc z umową darowizny [zaliczanej do spadku], której konstytutywną cechą jest rezultat w postaci nieodpłatnego przysporzenia na rzecz obradowanego.

Skoro tak , to w warunkach , gdy wskazany przepis mówi tylko o umowie darowizny jako tej , która prowadząc do skutku w postaci wyczerpania majątku spadkowego, daje podstawę dochodzenia przez spadkodawcę od osoby trzeciej roszczenia o zachówek , uzasadnioną jest ocena , że powód nie może skutecznie kierować swojego roszczenia z tego tytułu wobec J. S. (1).

Z podanych przyczyn , w uznaniu apelacji za nieuzasadnioną , Sąd Apelacyjny orzekł o jej oddaleniu , na podstawie art. 385 kpc w z z art. 1000 §1 i 2 kc.

Sąd II instancji nie orzekał o kosztach postępowania apelacyjnego należnych wygrywającej pozwanej albowiem jej żądanie w tym zakresie zawarte w odpowiedzi na apelację miało charakter warunkowy , a nie wykazała , że koszty , związane z tym etapem postępowania rzeczywiście poniosła.

Sąd II instancji przyznał na rzecz reprezentującego powoda adwokata ustanowionego z urzędu, wynagrodzenie ze środków budżetowych Skarbu Państwa.

Jego wysokość, uwzględnivszy wartość przedmiotu zaskarżenia podaną w apelacji , została ustalona na podstawie §8 ust. 1 pkt 6 w zw z §16 ust. 1 pkt 2 oraz §4 ust. 3 Rozporządzenia MS w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej ponoszonych przez adwokata ustanowionego z urzędu z dnia 3 października 2016r [jedn. tekst DzU z 2019 poz. 18].

SSA Grzegorz Krężolek SSA Marek Boniecki SSA Sławomir Jamróg

komentarze